

På erfarenhet grundade underrättelser om växten *Astragalus bticus* eller kaf...

Fresk, Lars

1700-1829

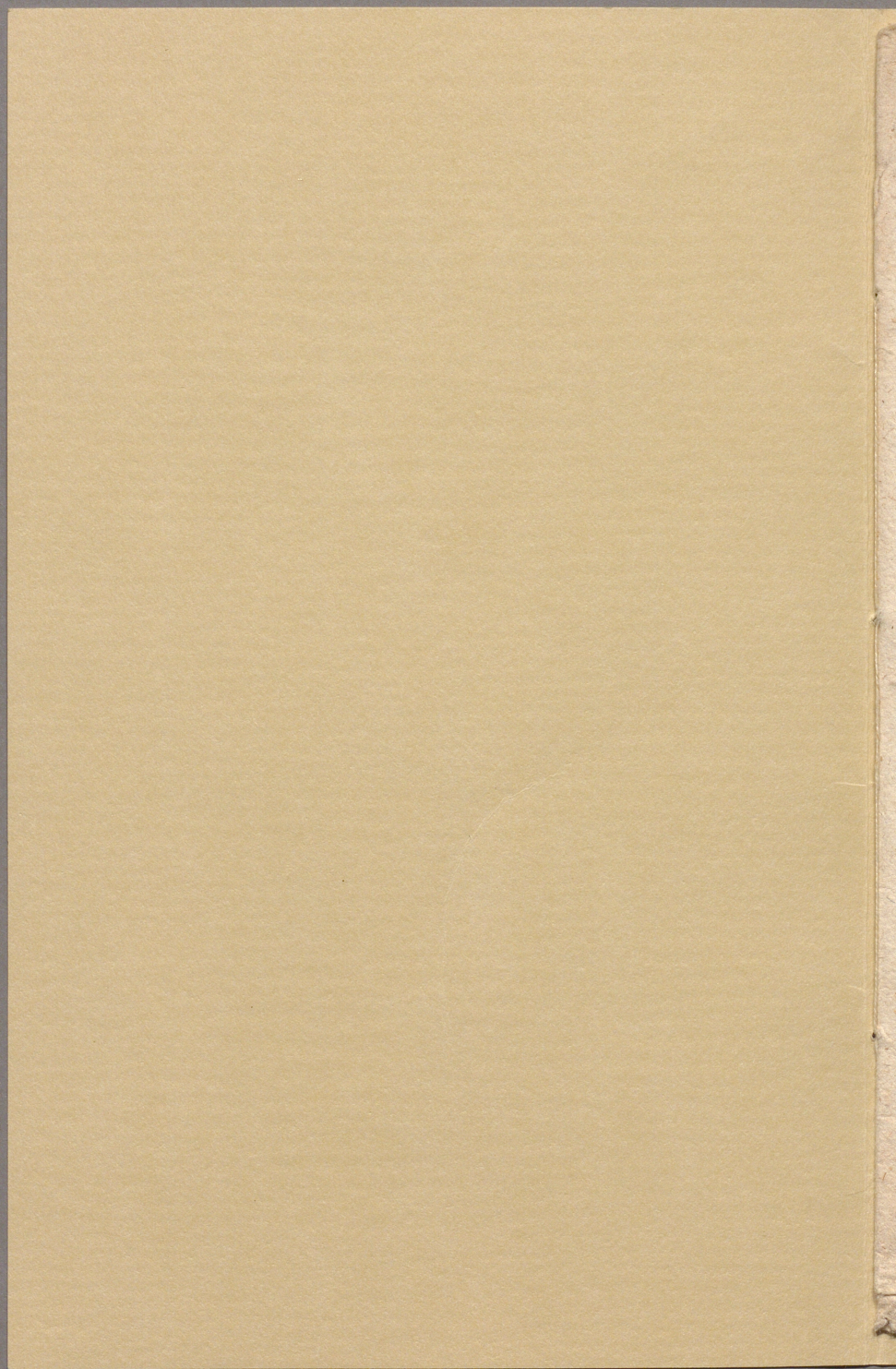

FRESK, LARS

På erfarenhet
grundade under-
rättelser om
växten *Attagalus*
Boeticus eller
Kaffe-Wicker

Ex. A

Sv. samtl.
Ekon.
Trädg.
(Br.)
1700-1827

FRESK, Lars

Chow
Trädgå.
(P.m.)
1700-1829

På

Erfarenhet grundade

Underrättelser

om

Växten *Astragalus Boeticus*

eller

Kaffe-Wicker.

Westerås,

Tryckt hos T. R. BJÖRKBOM, 1820.

L. Fresk - J. F. Kallerman.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Underrättelse om Caffé-Wicker.

Som jag icke känner Svenska namnet på kaffe-surrogatet *Astragalus baticus*, må man kalla det Kaffe-Wicker, emedan det så till skidor som kärna mest liknar Wicker.

Planteringen bör ske om våren, vid samma tid och på lika sätt, som sockerärter, i god trädgårdsjord, emot södern, (hellst sandmylla, der de tyckas bättre fröda sig, än i lera)*), 2 à 2½ kvarter imellan hvar frö. Bäst är att dela jorden i fångar, för mera bekvämlighet vid rensning och skörd.

Tvåne dagar före planteringen läggas skidorna i blöt, tills de synas vilja öppna sig, då de genast utspritas, och vattnet utkramas med ett groft linne**), att de må bättre låta handtera sig till

*) Som tobaksplantering nu icke är mycket lönande, skulle de dertill inredda landen blifva den förträffligaste säningsjorden.

**) Utspritate eller redan rengjorda fröarter, blötas äfven ett och ett halft à tvåne dygn i rent vatten, innan de planteras, hvaraf den fördelen vinnes, att de komma i full växt 14 dagar å 3:ne veckor förr, än om de planteras torra.

till fättning, hvilken likväl icke bör ske för djupt, emedan de quarters långa rötterna behöfva stå i bästa matjorden. Infaller icke regn, så vattnas de hvarannan eller tredje dag; då de böra visa sig öfver jord efter 10 à 12 dygn, vid gynnsam väderlek. Efter andra och tredje skottet börjar blomningen, som efter hand fortfar till sena hösten.

Skörden plår vanligen infalla i medlet af Aug. (1819 börjades den midt i Juli månad) och fortlättes 1 till 2 gånger i veckan, helst af barn som ej nedtrampa skotten. Kommer mycket regn och skidorna kvarfitta mogna, öppna de sig och mälta; men flera frostnätter hafva icke skadat dem. I knappa år bör den gifva 600:de kornet, men i goda, det 1000:de och derutöfver. Skidorna utbredas på golf och vindar till bättre torkning, hvarestier de samlas i torra kår till

Förbrukning. De största skidorna aftagas till ny plantering; af de öfriga tages efter behof, och lägges i kokhet vatten att förvällas; då, efter en fjerdedels timme, skidorna af sig sjelfva synas öppnas, afhålles vattnet, Wickern upphålles i stenfat och betäckes med något linne att bibehålla värmen, då det är lått för 3 à 4 personer att på en timme utsprita ett åmbar. Derefter utslås bönorna på en gröfre linneduk, som infuger vattnet, och utbredas till torkning, antingen i solen, på varma kakefognar, eller på torkhållar i ugnar. För att bestämma bästa bränningsfättet, är bäst att till 1 skålp. kaffe-vicker lägga 4 lod Amerikankt eller utländskt kaffe; då det sednare

är

är lagom brändt, har det förra, såsom mera löst, erhållit en svartare färg och således blifvit hårdare brändt, hvilket är det rätta.

Till en jungfru sådant malet kaffe tagas 6 koppar vatten och kokas 10 eller 12 minuter, samt afklarås med silkskinn, då det förträffligaste kaffe fås.

Af 1 skålp. 12 lod skidor erhålles 1 skålp. spritade bönor. hvilka, till lika rymd, äga en tredjedel mera tyngd, än de utländska.

Önskeligt vore, om de, som vilja plantera denna kaffeväxt, sjelfve första året följa dels gång, samt anmärkte och uppgäfve för allmänheten, hvad jag icke kunnat ertappa och fatta; då jag hoppas, att Sverige skall om några år kunna bespara millioner på handelsvägen, för denna så kallade nödvändighets-vara. Elfviks gård å Lidingön. (April 1820.) Lars Fresk.

Tillågg.

Sistledne Vår köpte jag ifrån Stockholm för 2 R:dr R:G:M. ett skålp. ospritad *Astragalus*, hvaraf jag, dels i lerjord vid Hoffsta, dels på fet trädgårdsmylla i Westerås, utfatte nära 5 lod, spritad, på 378 quadratalnars rymd, och förfor dermed på redan uppgifvet sätt. På lerjorden, ehuru fet, frodades denna växt på långt när icke som på den lösa myllan, der nästan hvart enda
stånd

flånd hade 100 till 150 skidor och några der-
utöfver. Hvar skida innesluter 7 till 10 bönor;
således kan, efter ett frökorn, ånda till 1500
erhållas. Vid frodig växt och god ans, år 1000:de
kornet efter utfådet att påräkna. Jag har redan
(den 15:de Sept.) 5 Lisp: d torra skidor inbergade
efter ofvanberörde utfåde på ej fullt ett kapplands
rymd, ehuru lerjorden gaf mindre gynnsam åring;
och ännu år mycket att hemta, om den vackra
blida våderleken fortfar.

Följande ungefärliga beräkning torde kunna
tjena till ledning och uppmuntran för denna plan-
terings allmånare antagande:

1 skålp. spritad Kaffe-Vicker inne-
håller 11,200 bönor.

Ett geometriskt tunland, befådat
med 4 bönor på quadratalnen
(tåtare, ån $\frac{1}{2}$ aln emellan hvar-
je flånd, hindrar växten i sin
utveckling) fordrar 56.000 bö-
nor eller 5 skålp.

(Anm. Som utfådet år af ringa
kostnad, kan, för säkerhet skull,
i händelse icke hvarje böna skul-
le gro, sätningen förrättas med
1 kvarters mellanrum och det
öfverflödiga vid rensning utta-
gas och ifåttas der det kan be-
höfvas, eller bortkastas, så att
sluteligen buskarna ej komma
att

att stå tätare än med $\frac{1}{2}$ alns
afstånd ifrån hvarannan.)

På god tjenlig jord, vid gynnsam
våderlek och med noggrann sköt-
fel, skördas af ett sålunda be-
sådadt tunland med all säkerhet 5000 skålp.

Af desja, sålde till 12 sk. B:co
skålpundet, som, vid en allmän-
nare produktion, torde blifva
priset, uppkomma - - - 1250 R:dr B:co.

Om man nu antager, att bruk-
ningskostnaderna (ehuru ej be-
tydliga) och tillfälliga omstån-
digheter reducera denna summa
till hälften, så återstår ändå en
ganska gifven behållning af - 625 R:dr B:co:

en afkastning af ett geometriskt
tunland, som ännu icke någon
svensk växt kunnat gifva.

Det patriotiska, allmänt och enskildt nytti-
ga, i företaget är, må hända, oberäkneligt.

Westerås och Hofsta d. 15 Sept. 1820.

J. F. Kallerman.

